

/PRIKAZI

Dr Boris BEGOVIĆ*

Colander, David, Craig Freedman. 2019. *Where Economics Went Wrong: Chicago's Abandonment of Classical Liberalism*. Princeton & Oxford: Princeton University Press, 267.

Ovo nije prva knjiga o tome u čemu to greši ekonomska nauka i na kojoj je to skretnici doneta pogrešna odluka koja je dovela do propasti te nauke, ako je ta delatnost uopšte nauka. Takođe, ovo nije ni prva knjiga o Čikaškoj (ekonomske) školi niti je nova teza da je upravo ta škola pospešila pomenutu navodnu propast ekonomske nauke. Međutim, ovo je prva knjiga u kojoj se Čikaškoj školi pripisuje da je izdala (iako se u naslovu upotrebljava umereniji termin, napustila) klasični liberalizam. Zanimljiva, gotovo kontraintuitivna teza, imajući u vidu da većina akademskog sveta iz oblasti društveno-humanističkih nauka danas poistovećuje Čikašku školu sa ekonomskim liberalizmom i sa, za mnoge ozloglašenom, ideologijom neoliberalizma.

U čemu se ogleda ta izdaja? Prema mišljenju autora – to postaje jasno već na samom početku knjige – sve se u osnovi svodi na dve stvari: metodologiju i način rasprave. Pre svega, smatraju oni, Čikaška škola je napustila načelo klasičnog liberalizama o punoj razdvojenosti pozitivne, vrednosno neutralne analize, s jedne strane, i normativne analize, s druge strane. Drugim rečima, narušeno je načelo pune razdvojenosti (neprobojnim zidom, *firewall*) ekonomske nauke i ekonomske politike. Tu se već nazire prvi problem analize iznete u ovoj knjizi. Šta je to klasični liberalizam? Koji to autori spadaju u tu školu? Da li njih kao školu definiše zajednička metodologija ili, možda, ideologija, budući da liberalizam podrazumeva skup određenih vrednosnih

* Redovni profesor, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija, begovic@ius.bg.ac.rs.

načela, poželjnih ishoda? Autori knjige se nisu jasno odredili o tom pitanju, ali se može primetiti da se njihova analiza odnosi na uvide velikana klasične ekonomske teorije, pre svih Adama Smita (*Adam Smith*) i Džona Stjuarta Mila (*John Stuart Mil*). To bi, posledično, značilo da je u pitanju metodološka bliskost, koja je uočljiva naročito u navodnom neprobojnom zidu koji razdvaja ekonomsku nauku i ekonomsku politiku. Međutim, onda iz tog kruga velikana nije opravdano isključiti Dejvida Rikarda (*David Riccardo*), budući da je, kako se s pravom napominje u literaturi (Johnson 2020), upravo on uklonio taj neprobojni zid. Pre svega, tako što je svoje preporuke za ekonomsku politiku koje se odnose na slobodnu međunarodnu trgovinu izgradio na sopstvenim teorijskim nalazima o komparativnim prednostima zemalja u međunarodnoj razmeni.

Sledeći problem analize proizlazi iz toga što autori smatraju da je pomenuta razdvojenost poželjna i da je ekonomska nauka, odnosno, iz drugog ugla posmatrano, ekonomska politika, krenula pogrešnim putem kada je uklonjen taj neprobojni zid (onakav kakav je postojao u Milovo vreme) – kada je ekonomska politika postala normativni deo ekonomske nauke. Implicitno, autori zagovaraju, kao način ozdravljenja ekonomske nauke, vraćanje takvog neprobojnog zida u današnje doba. U tom pogledu se može javiti problem zbog toga što se ekonomska nauka iz doba klasične škole, zaključno sa Milom, i današnja ekonomska nauka metodološki znatno razlikuju, čak i više nego ondašnja i savremena privreda. Za proteklih 150 godina, od Milovog vremena, mnogo štošta se promenilo. Za početak, upravo su se krajem XIX veka dogodila marginalistička revolucija, koju je pratila odgovarajuća smena straže: umesto klasične ekonomske nauke, na scenu je stupila neoklasična, koja je sa klasičnom imala daleko manje metodološke veze nego što to prefiks „neo“ označava. Uz sve modifikacije i dopune, osnovna neoklasična paradigma i danas čini fundament onog što se s pravom naziva maticom savremene ekonomske nauke. Upravo ta paradigma je omogućila da akademski ekonomisti danas bolje objašnjavaju svet koji ih okružuje, da daleko bolje razumeju ponašanje privrednih subjekata nego što su to činili ekonomisti u XIX veku. Sviđalo se to nekom ili ne, ekonomska nauka je (metodološki) napredovala.¹ Dakle, neprobojni zid danas ne mora da bude poželjan kao što je bio u XIX veku. Tim pre što autori nisu dokazali da je neprobojni zid u to vreme bio superiorno rešenje sa stanovišta ekonomske politike. Štaviše, najznačajniji proboj tog zida, Rikardovo zagovaranje slobodne međunarodne

¹ Još sredinom prošlog veka, jedan od velikana Čikaške škole je zapisao: „Međutim, klasična ekonomska nauka danas je postala nešto poput supstituta klasičnih jezika. Možemo, ali ne moramo da uvećamo svoju erudiciju, ali obično zaključujemo da malo šta možemo da naučimo na metodološkom planu od klasične ekonomske nauke“ (Stigler 1949, 25).

trgovine, zasnovano na njegovoj teoriji komparativnih prednosti, bio je jedan od najvećih iskoraka tog vremena u domenu ekonomske politike. Upravo je taj iskorak doprineo prelasku čovečanstva iz ere stagnacije u epohu održivog privrednog rasta i privrednog napretka do tada nezabeleženog u ljudskoj istoriji.

Problemima analize u ovoj knjizi tu nije kraj. Sledeći problem se javlja u vezi sa uvidom da je upravo Čikaška škola napustila načelo klasičnog liberalizama o potpunosti razdvojenosti pozitivne, vrednosno neutralne analize, s jedne strane, i normativne analize, s druge strane. To, jednostavno, nije tačno. Autori u knjizi iznose obilje dokaza da se to napuštanje dogodilo daleko ranije, praktično uz uspon neoklasične ekonomske teorije, praćen njenom kodifikacijom, povezanom sa Maršalovim (*Alfred Marshall*) opusom, i uz uspostavljanje ekonomike blagostanja kao discipline ekonomske nauke, što je Piguovo (*Alfred Cecil Pigou*) postignuće. Upravo je ekonomika blagostanja, zasnovana na valrasijanskoj teoriji opšte ravnoteže, poslužila kao naučna osnova za ekonomsku politiku namenjenu maksimizaciji društvenog blagostanja. Jednostavno, poželjne su sve one mere ekonomske politike kojima se, na naučnoj osnovi – ne samo na osnovu utisaka, parcijalnih saznanja, rezultata debata i tome slično – maksimizuje društveno blagostanje. Time je otvorena pandorina kutija državne intervencije, budući da se od tada ta intervencija mogla naučno opravdati – isto kao i naučni socijalizam.

Ta pandorina kutija je puštena u puni pogon sa akademskim i političkim usponom Kejnisa (*John Maynard Keynes*) i nastankom kejnssijanizma. Reč je o tome da je osnovna poruka kejnssijanaca da slobodno delovanje tržišta ne može da obezbedi ekonomski uspeh, ne može da se suprotstavi recesiji, već je naprotiv stvara, i da je stoga potrebna široka državna intervencija, uglavnom usmerena na upravljanje agregatnom tražnjom, budući da se nedostatak tražnje sagledava kao osnovni uzrok stagnacije.

Zlatno doba kejnssijanizma u decenijama posle Drugog svetskog rata u isto vreme je bilo, pokazuju autori, i kulminacija razgranate državne intervencije, i to upravo intervencije zasnovane na naučnim dokazima, na nalazima sada već uveliko matematizovane ekonomske nauke i njene i dalje dominantne neoklasične teorije. Ono što je kejnssijanizam bio na makroekonomskom planu, zahtevajući, na naučnoj osnovi, fiskalni deficit kako bi se obezbedila dodatna agregatna tražnja, na mikroekonomskom planu bila je teorijska koncepcija nesavršenog tržišta. Njeni nalazi o različitim vidovima te nesavršenosti (eksterni efekti, javna dobra, nesavršena informisanost itd.) stvaraju naučnu, teorijsku osnovu za državnu intervenciju sa ciljem da se te nesavršenosti koriguju.

No, da li su ti pomaci u ekonomskoj nauci bili odlučujući za visok nivo i rasprostranjenost državne intervencije u SAD, kao prvoj zemlji kapitalizama, u decenijama posle Drugog svetskog rata? Autori u knjizi pružaju obilje in-

formacija o tome da oni nisu bili odlučujući i jasno stavljaju do znanja šta je presudilo. To je bio uspeh državne intervencije u oporavku zemlje od Velike depresije (1929–1933), dobra organizacija državnih poslova kojom je dobiten Drugi svetski rat i reputacija efikasne države u Hladnom ratu koji, ako ništa drugo, Amerika nije gubila. Međutim, nezavisno od toga šta je imalo odlučujući uticaj na rasprostranjenost državne intervencije, izvesno je da su ekonomika blagostanja i kejnizam iz ugla ekonomske nauke to omogućili, odnosno da su pružili naučno obrazloženje za nju. Drugim rečima, ako je neko u tom pogledu izdao liberalizam u sintagmi „klasični liberalizam“, onda su to bili Pigu i Kejn, a posle njih Samjuelson (*Paul Samuelson*) – dakle, niko iz Čikaške škole.

Bez obzira na to što sada postaje jasno da su autori ovom knjigom prošli metu koju su sami nacrtali, otvaraju se nova pitanja, odnosno izražavaju novi problemi iz njihovih uvida. Poput onog povezanog sa sintagmom „klasični liberalizam“. Sa metodološkog stanovišta, jasno je da autori imaju u vidu klasičnu ekonomsku teoriju, odnosno političku ekonomiju, kako se ona tada nazivala. To što su njeni predstavnici imali razumevanje za ideologiju liberalizma, neki više, neki manje, nema uticaja na njihovu ekonomsku metodologiju. Naravno, jedan od njih, Mil, svakako spada u najznačajnije filozofe liberalizma. Međutim, ukoliko se pređe na teren ideologije, odnosno političke filozofije, izraz klasični liberalizam u SAD, gde je knjiga pisana i objavljena, ima sasvim drugo značenje. Upotrebljava se, pre svega, kao distinkcija, kao izraz kojim se skreće pažnja da nije reč o liberalizmu koji u savremenoj Americi predstavlja sinonim za političku levicu. Ponekad se, kako ne bi bilo zabune o liberalizmu u klasičnom smislu reči, u SAD govori o libertarijanizmu, mada između liberalizma XIX veka i libertarijanizma svakako postoje značajne doktrinarne razlike.

Sledeći problem proizlazi iz nalaza autora knjige da otpor klasičnog liberalizma prema državnoj intervenciji, odnosno njegovo zastupanje ideja slobodnog tržišta, ne proizlazi iz njegovih naučnih nalaza, uvida ekonomske nauke, već iz zdravorazumske skepse prema administrativnim kapacitetima tadašnjih državnih vlasti da upravljaju privredom. Taj nalaz nije obrazložen, odnosno u njegov prilog nije ponuđen nijedan dokaz. A osim toga je kontraintuitivno tvrditi da je odbojnost prema državnoj intervenciji mislilaca koji sebe smatraju liberalima, za koje sloboda, ekonomska ili politička, sama po sebi predstavlja vrednost, zasnovana isključivo na njihovoj sumnji u delotvornosti te intervencije. Ono što je kontraintuitivno ne mora neminovno biti netačno, ali treba veoma pažljivo dokazati da to nije tako.

Naravno da nije sporno da se Čikaška škola svrstava, na normativnom planu, u školu koja visoko vrednuje slobodno tržište i njegovu sposobnost da obezbedi efikasnu alokaciju resursa. Onda se, međutim, postavlja pitanje u

čemu je to Čikaška škola napustila liberalizam klasičnih liberala i njihovo zastupanje ideje slobodnog tržišta. Iz knjige proizlazi da je to način na kojih je Čikaška škola došla do te svoje normativne pozicije. Za razliku od klasičnih liberala, Čikaška škola je do nje došla na osnovu nalaza ekonomske nauke.

Autori, međutim, sami pišu da je Čikaška škola izazvala kontrarevoluciju u svetu ekonomskih ideja. U tom smislu, autori nude tezu da je Čikaška škola samo reakcija na revoluciju koja je omogućila dominaciju ideje državne intervencije u posleratnom svetu, pre svega u SAD, i to na naučnim osnovama. Ostaje nejasno zbog čega onda kontrarevolucija ne bi mogla ili ne bi trebalo da bude na istim (metodološkim) osnovama.

Zanimljivo je, međutim, pitanje da li je ili barem u kojoj meru čikaška kontrarevolucija zasnovana na naučnim osnovama. Autori dosta pažnje posvećuju ideološkoj opredeljenosti vodećih ekonomista čikaške škole, koji su se usprotivili jačanju državne intervencije i, kako su oni smatrali, napredovanju socijalizma u svetu. Okupljeni u društvo „Mont Pelerin“ (*Mont Pelerin*),² osnovano 1947. godine pod odlučujućim uticajem Fon Hajeka (*Friedrich von Hayek*), oni su se deklarirali kao ideološki zagovornici slobode – političke, građanske i ekonomske slobode postavili su visoko na lestvici svojih vrednosti. U tom pogledu nema razlike između njih i liberala XIX veka. Naučni radovi najznačajnijih predstavnika Čikaške škole nisu predstavljali osnovu za njihovo ideološko opredeljenje. Naučni doprinos Fridmana (*Milton Friedman*) metodologiji ekonomske nauke i kvantitativnoj teoriji novca, na primer, nije bio odlučujući za njegov negativan odnos prema državnoj intervenciji. Kao što ni Stiglerov (*George Stigler*) naučni doprinos teoriji cena i teoriji oligopola ili njegov teorijski stav o egzogenosti preferencija, kao ni njegov metodološki stav o obavezi empirijskog testiranja teorijskih hipoteza ne predstavljaju osnovu za njegovo opredeljenje u prilog slobode. Autori knjige, jednostavno, nisu uspeali da pokažu da postoji veza između teorijskih i metodoloških doprinosa Čikaške škole i njenog načelnog opredeljenja protiv državne intervencije.³

Sledeći element koji autori knjige prebacuju Čikaškoj školi, sledeća „izdaja“ klasičnog liberalizma, odnosi se na način rasprave. Dok je, prema mišljenju autora, klasični liberalizam upućivao na raspravu čija je svrha pronalaženje istine, možda više na raspravu radi rasprave – Milovim rečima, „rasprava

² Pogrešan, engleski izgovor francuskog naziva planine na obali Ženevskog jezera na kojoj je održan prvi sastanak označava društvo, za razliku od geografskog pojma.

³ Teško da je uvid da je „Vrhovni cilj zapadnog sveta [...] razvoj pojedinca: stvaranje najvećeg područja za lične slobode pojedinca i s tim povezanog područja lične odgovornosti“ (Stigler 1975, 285) proizvod bilo kakve ekonomske analize. To je jasan ideološki stav.

zarad nebesa“ – cilj rasprave za Čikašku školu je samo pobjeda njihovih ideja. Dakle, umesto kubertenovskog „važno je učestvovati“, Čikago se opredelio za „važno je pobjeđivati“.

Možda je najveća vrednost ove knjige to što njeni autori nude obilje materijala iz istorije Univerziteta u Čikagu i same Čikaške škole, na osnovu kojih se može zaključiti zbog čega je za tu školu bilo važno pobjeđivati. Ukratko, zbog toga što su u odnosu na vodeće američke univerzitete, one obrasle bršljanom, Čikažani vrlo dugo bili autsajderi. Što su ih univerzitetske aristokrate smatrale siromašnim rođacima iz provincije, pa se Čikago srčano borio za svoje mesto pod suncem. U knjizi se jasno stavlja do znanja da je takav pristup raspravi Čikago prihvatio daleko pre nego što se taj univerzitet profilisao kao sedište liberalne ekonomske škole, pre nego što je nastala Čikaška škola kakvu danas poznajemo.

Međutim, taj način rasprave – važno je pobediti – nezavisno od toga da li se nekom dopada ili ne, u ekonomsku nauku i raspravu o ekonomskim politikama ušao je daleko pre nego što je oformljena Čikaška škola. Svakako je teško pronaći začetnika takvog pristupa, ali je jasno da je Kejns svoje možda najpoznatije delo (Keynes 1920) napisao da bi pobedio u oblasti ekonomske politike, da bi njegove preporuke u pogledu nemačkih posleratnih reparacija bile prihvaćene, pri čemu je one koji se s njim nisu slagali opisivao biranim ružnim rečima. Nije to bila rasprava zarad nebesa nego radi pobjede bez ostatka. I to ne pobjede u akademskoj, naučnoj raspravi, nego pobjede u domenu ekonomske politike. U to doba grad Čikago nije bio poznat po Čikaškoj školi, ona još uvek nije ni postojala, nego po predvodnicima sveobuhvatnog kršenja upravo uspostavljene prohibicije i biranim metodima rešavanja njihovih međusobnih nesuglasica.

Možda su autori u svojoj oceni čikaškog pristupa i načela „važno je pobediti“ u glavi imali jednog od vodećih ekonomista Čikaške škole – Džordža Stiglera.⁴ Briljantan, ekstrovertan, zajedljiv, rečit, žestok u raspravi – Stigler je za mnoge bio i ostao simbol Čikaške škole. No, njegove (žestoke) rasprave su bile pre svega povezane sa ekonomskom naukom i neoklasičnom teorijom koju je nepokolebljivo branio. Takva je, na primer, rasprava (Stigler 1968) o postojanju tzv. X-ineefikasnosti (Leibenstein 1966), u kojoj se pokazalo da Stigler nije u pravu, budući da je (čikaška) ekonomska teorija tu vrstu neefikasnosti kasnije prihvatila uz malu terminološku izmenu – sada se naziva proizvodnom neefikasnošću. Njegove rasprave su se u daleko manjoj meri ti-

⁴ Izabrani Stiglerovi članci sabrani su u zborniku koji je objavljen nekoliko godina pre njegove smrti (Leube, Gale Moor 1986).

cale ekonomske politike. Na primer, odlučujući efekat na promenu američke antimonopolske politike, to jest politike zaštite konkurencije, imao je drugi Čikažanin – Robert Bork (Bork 1978).⁵

Milova „rasprava zarad nebesa“ karakteristična je za filozofske rasprave. Mil jeste bio svestrani velikan, ali je ipak pre svega bio filozof. Ekonomisti drugačije pristupaju raspravi i čini se da je ta promena povezana sa usponom neoklasične ekonomske teorije, a samo pojačana sa insistiranjem na empirijskom testiranju teorijskih hipoteza. Nezavisno od toga kada je pristup „važno je pobediti“ prevladao, a to je svakako bilo pre nego što je oformljena Čikaška škola, pitanje na koje autori nisu odgovorili glasi: a zbog čega je to loše? Da li je takav pristup raspravi zaista razlog propasti ekonomske nauke? Ako jeste, zbog čega je to tako? Odgovore na ta pitanje čitalac ne može da pronađe u knjizi u čijem naslovi se tvrdi da je nešto trulo u državi ekonomskoj. Čitalac ne saznaje šta je to zaista trulo, još manje kako je istrulelo.

Dobro, bilo kako bilo, šta je onda izlaz, prema autorima knjige? Ekonomsku politiku treba razdvojiti od ekonomske nauke, kao što je to (navodno) već bio slučaj u XIX veku. Dakle, za dobru ekonomsku politiku su potrebni kreativno razmišljanje i neopterećenost nalazima ekonomske nauke. Potom se u knjizi nudi spisak autora koji spadaju u one koji su već ostvarili taj ideal. Iako su na tom spisku dva nobelovca, najveću pažnju čitaoca ipak privlači Rodrik (*Dani Rodrik*). On je verovatno najbliži idealu koji se zagovara u ovoj knjizi. Reč je o kreativnom, bistrom i duhovitom autoru, bogatog opusa. Na prvi pogled, on je eklektičar koji je spreman da razmotri i prihvati svaku ideju o ekonomskoj politici koja u konkretnim uslovima možda može da da dobre rezultate. Međutim, kada počnete pomno da pratite njegove radove, neminovno se uočava jedna jedina konzistentnost – antiliberalizam. Sve ono što ima prizvuk slobode, slobodne trgovine, slobodnog protoka robe i kapitala, slobodnog formiranja kursa valuta, slobodnog usklađivanja ponude i tražnje, sve to nije dobro. Potrebna je kontrola. Kakva?

Rodrik konstantno nudi bretonvudski model, onaj koji je u svetskoj privredi vladao do kraja šezdesetih i početka sedamdesetih godina prošlog veka (Rodrik 2011). Ukratko: zlatni standard dolara kao rezervne svetske

⁵ Čikaški pristup raspravi o ekonomskim politikama prvenstveno je karakterisala zajedljivost, pre nego agresivnost. Poznata je anegdota o Fridmanu koji je pri poseti nekoj od latinoameričkih zemalja sedamdesetih godina prošlog veka na putu sa aerodroma ka gradu ugledao grupu radnika kako kopaju koristeći lopate i svoje domaćine upitao zbog čega za zemljane radove ne koriste mehanizaciju. Na odgovor domaćina da korišćenjem lopata obezbeđuju veću zaposlenost usledio je legendarno Fridmanovo retoričko pitanje: „A zašto im onda ne date kašike?“

valute, fiksni kursjevi nacionalnih valuta u odnosu na dolar, visoke carinske i necarinske barijere i puna kontrola kapitalnih tokova. Dokaz poželjnosti modela: tada su SAD i zemlje zapadne Evrope beležile visoke stope privrednog rasta. Zašto se taj model raspao? Nema objašnjenja. Ali se oseća blagi dodir nostalgije: nekad je bilo daleko bolje.

Zaista, kako su bile dobre one šezdesete godine prošlog veka! Tada su Kinezi tokom kulturne revolucije masovno ubijali jedni druge, proizvođači jedino hranu dovoljnu da prežive oni koji izbegli streljanje, Indusi su masovno umirali od gladi, istočna Evropa je bila pod sovjetskom čizmom, a latinoamerički narodi pod čizmama vojnih hunti, ne proizvođači praktično ništa. Da se možda nešto nije promenilo od tog doba? Odgovor je nedvosmislen, i to uopšte ne zalazeći u nalaze ekonomske nauke koji pružaju dovoljno argumenata u prilog napuštanja zlatnog standarda, uspostavljanja fleksibilnog kursa osnovnih valuta i slobodne trgovine. Da možda to što Amerika više ne raste onom stopom rasta kao nekad, a i zapadna Evropa nešto šepa u tom pogledu, nije više nego kompenzovano visokim stopa rasta zemalja pomenutih na početku ovog pasusa? Toliko o Rodrikovom doprinosu.

Međutim, autori knjige, teško uzdrmani nostalgijom, prema svemu sudeći ne žele povratak u Rodrikove šezdesete godine prošlog veka, oni bi da se svet vrati pravo u XIX vek. U doba sveprisutnog bimetalnog, ako ne zlatnog standarda, u vreme male države i njene intervencije, niskih poreza i javne potrošnje i skućenog biračkog prava, uz međusobna nadmetanja (poštenog, sve do Velikog rata) metropola za sve više kolonija i, naravno, filozofskih rasprava o ekonomskoj politici – zarad nebesa. Baš je to bilo lepo vreme. Jedini problem je što je ono nepovratno prošlo, dopadalo se to nekom ili ne.

Ova knjige čitaoca može da podseti na „Ponoć u Parizu“. Sjajan film Vudija Alena u kome glavni junak, zgađen materijalističkom, za neke neoliberalnom današnjicom, na talasu nostalgije za pariskim dvadesetim godinama prošlog veka, na magičan način odlazi u to doba, sa Hemingvejem, Dalijem, Fildžeraldom, Bunjuelom, Pikasom, Matisom i sličnima po bistroima, samo da bi tamo susreo nekog iz tog vremena ko želi da se vrati u još ranije doba. Nostalgija nema granice. No, to je samo lep film i tako nešto može da se desi samo na filmu. A kada pročitate knjigu iz ekonomskih doktrina u kojoj se ozbiljno predlaže povratak u stari dobri XIX vek, bude vam žao što Vudi Alen nije pisao ništa iz te oblasti. Bar bi bilo zabavnije.

LITERATURA

- [1] Bork, Robert. 1978. *The Antitrust Paradox: A Policy at War with Itself*. New York: Basic Books Inc.
- [2] Johson, Marianne. 3/2020. Where Economics Went Wrong: A Review Essay. *Journal of Economic Literature* 58: 749–776.
- [3] Keynes, John Maynard. 1920. *The Economic Consequences of Peace*. London: Freeland Press, 2017.
- [4] Leibenstein, Harvey. 3/1966. Allocative Efficiency vs. X-Efficiency. *American Economic Review* 56: 392–415.
- [5] Leube, Kurt R., Thomas Gale Morre (eds.). 1986. *The Essence of Sigler*. Stanford: Hoover Institution Press.
- [6] Rodrik, Dani. 2011. *The Globalization Paradox: Why Global Markets, States, and Democracy Can't Coexist*. Oxford: Oxford University Press.
- [7] Stigler, George J. 1949. The Classical Economists: An Alternative View. 25–36. *Five Lectures on Economic Problems*, London: Longmans & Green.
- [8] Stigler, George J. 2/1975. The Goals of Economic Policy. *Journal of Law and Economics* 18: 283–292.
- [9] Stigler, George J. 1/1976. The Xistence od X-Efficiency. *American Economic Review* 66: 213–216.